

Dialog o obecných tématech byl natočen v pátek 12. srpna 2011 v dopoledních hodinách v pracovně Ondřeje Malovce v advokátní kanceláři Sedlatý a Malovec, Boleslavská třída 137 /8, Nymburk.

MS: *Vás zastihl rok 1989 jako studenta základní školy. Jak silně jste si uvědomoval, co se to vlastně děje? Jak na tuto dobu vzpomínáte?*

OM: Uvědomoval jsem si to díky rodičům, ale ne od počátku. Velmi dobře si pamatuji, že v okamžiku, kdy se informace začaly detailněji šířit, tak rodiče byli orientováni, co se děje. Pamatuji se, že jsme společně s rodiči, s mladším bratrem absolvovali oba dny generální stávky v Praze na Letné.

MS: *Tuším, že to bylo 27. 11. 1989, neb události šly rychle.*

OM: Ano.

MS: *Rodiče vám říkali, v jakém to režimu člověk žije, nebo jste byli od informací uchráněni a otázku o charakteru režimu si před vámi nekladli?*

OM: Vzhledem k tomu, že jsme byli s bratrem poměrně malí, tak toto téma nebylo diskutované. Vzpomínám si, že táta poslouchal Svobodnou Evropu. Myslím, že když z naší strany zazněly otázky: „Co to je? Proč to poslouchá v kuchyni v rohu?“, tak poté se k nám jistě informace dostaly, ale v jakém rozsahu, tak to si již nepamatuji. Nedokážu si vybavit, kdy jsem se co dozvěděl, tj. co až po revoluci a jaké informace jsme měli už před ní.

MS: *Mladý člověk má jiné preference, jiné vnímání. Přesto bych se ještě zeptal na školu. Byl jste na základní škole a tam uvědoměli kantoři počali hovořit?*

OM: Ano. Záviselo na tom, s jakou intenzitou se tím který učitel zabýval. Vybavuji si soudružku učitelku Točíkovou, která nám o tom podávala zejména v počátcích velmi negativní informace. Jinak se chovala např. profesorka Buriánová, která nám poskytovala odpovědi poměrně otevřeně, byť to bylo stavěno tak, že jsme jako žáci ještě malí na to, abychom se k tomu stavěli tak či onak. Jako detail mi utkvělo v paměti, že my v osmé třídě jsme už záhy po událostech 17. listopadu téměř všichni měli připnutou trikolóru, k čemuž se jednotliví učitelé stavěli všelijak.

MS: *Vyčkávalo se. Dobrá, jak onen režim vnímali vaši rodiče? Sám jste poukázal na to, že váš otec zahraniční rozhlas poslouchal v koutku pokoje. Zřejmě tato činnost byla provozována s opatrností.*

OM: Rodiče si nepochybně uvědomovali, že jako děti nedokážeme dostatečně odlišit, o čem a před kým můžeme, či nemůžeme mluvit, takže jejich zdrženlivost, resp. obezřetnost před námi chápu. To, že táta poslouchal Svobodnou Evropu v koutě kuchyně, ale souviselo s tím, že tam byl signál nejméně rušený.

MS: *Jak se následně ubíral váš život? Využíval jste otevřenosti režimu? Jaké byly vaše kroky? V životopisu máte uvedeno studium práv, dnes působíte jako advokát, což je výnosné zaměstnání.*

OM: Na počátku to bylo tak, že jsem po skončení základní školy měl v úmyslu jít na gymnázium, kterýžto záměr změna režimu nijak neovlivnila. Studium na vysoké škole – na právnické fakultě přišlo později. Mě změna režimu ve vztahu k výběru povolání přímo neovlivnila, protože jsem to neřešil v době, kdy k ní došlo.

MS: *Snaha být doktorem práv se zrodila ...*

OM: ... již na základní škole. Nedokážu přesně specifikovat proč a kdy. Nějak to vyplynulo, že jsem se právem chtěl zabývat dlouhodobě. Nedokážu říci, kde byl přesně impuls. Ale myslím, že nenastal

až po revoluci.

MS: *Sociální status, ekonomický status doktora práv vás neovlivnil?*

OM: Tak tomu skutečně nebylo.

... Komunismus ...

MS: *Než bychom přešli k otázce společnosti a práva, položil bych abstraktnější otázku: Jak vnímáte minulý režim a realizovatelnost ideologie komunismu?*

OM: Minulý režim vnímám jako naprosto zvrácený, a to od samého počátku. Komunistickou ideologii jako takovou považuji za nerealizovatelnou, je to utopie.

MS: *Nacházíte na ní cosi pozitivního, nebo je to zmar?*

OM: Nejsem filozof ani politolog, nezkoumám ji.

MS: *Je možné považovat procesy kolem roku 1989 za jasné vyvrácení komunistické utopie a vítězství liberální demokracie?*

OM: Na takto postavenou otázku neumím odpovědět. Podle mne naše společnost v roce 1989 nebyla komunistická v pravém slova smyslu. Byl zde totalitní stát ovládaný zločinci, kteří se pouze zaštiťovali frázemi o komunismu či socialismu, přičemž tomu nevěřil skoro nikdo. Sametová revoluce v kontextu mezinárodního dění znamenala konec tohoto zvráceného režimu. Z tohoto pohledu lze hovořit o vítězství. Ovšem říci, kdo nebo co zvítězilo, to se s odstupem času ukazuje být stále větším oříškem.

... Nad revolucí a následným vývojem...

MS: *Pokročme dále. Jak uvažujete zpětně o společenské změně? Někteří z nás měli iluze a planá očekávání. Věřili, že to půjde rychle, avšak asi si neuvědomovali onu zátěž, co znamená žít dvě generace v komunistickém režimu. Když procházíte minulost, tak co pro vás zpětně znamenala dvougenerační existence této společnosti v komunistické ideologii a co pro vás ona ideologie znamená? Současný člověk, jenž to prožil, se nemůže z minulosti vyvléknout.*

OM: Vnímám to tak, že kvůli období komunistické ideologie byly narušeny mravní kodexy v lidech, pojetí cti, že co řeknu, tak to platí. Přetrvávaly zde obavy, lidé nevěděli, zdali na ně někdo nedonásí. Běžným se stávalo uplácení i kvůli běžným věcem - např. aby člověk vůbec získal toaletní papír. To vnímám jako nejhorší zločin - pokřivení morálky občanů, které stále přetrvává.

MS: *To konstatujete po více jak 22 letech po roce 1989. Někomu to může způsobit rozčarování. Jak si mysleli vaši rodiče, že se bude společnost obrozovat? Jak dlouho bude trvat, než si člověk osvojí hodnoty, přístupy, na kterých je založena demokracie?*

OM: Co si pamatuji, tak nebyli úplně naivní, že to přijde ze dne na den či z roku na rok. Na druhou stranu si myslím, že jsme si všichni mysleli, že to bude otázka dekády, tedy že to bude trvat pár let. Rozhodně ne, že se to bude postupně napravovat tak dlouhou dobu a že to tak nepůjde. V počátku devadesátých let byla nálada, že lidé jsou v zásadě dobří, a když se to zde takto změnilo, tak se ti dobří lidé dostanou k vládě namísto „zlých“, tj. komunistů. Ale ve skutečnosti to bylo tak, že výchozí ekonomická situace přivedla k ekonomické vládě zase ty „staré“ struktury, které se na místo politické moci postavené na nomenklatuře dostaly k moci přes peníze. To proto, že měly dobrý základ v tom, co si „nakradly“ za komunistů.

MS: *Možná ony počátky byly slibné, jelikož to šlo rychle. To bylo díky tomu, že se lidé dohodli na tom, co nechtějí.*

OM: Samozřejmě. Jednalo se o negativní vymezení.

MS: *Zdá se to jednoduché, ale je těžké hledat společný pozitivní program.*

OM: Navíc nebylo na co navazovat, když to šlo ob generaci, jelikož ideologická návaznost na první republiku byla v rovině teoretické, ovšem praktické zkušenosti měl málokdo.

MS: *Také nesmíme pominout, že schopní lidé z naší republiky emigrovali.*

OM: Také to je důležitý bod.

MS: *Můžeme hovořit o národním „vykrvácení“. Jsou lidé, kteří měli zájem pomoci, ale poté přijeli do situace, kdy pomoc od nich nebyla žádána.*

... Vypořádání se s minulostí ...

MS: *Postupme dále. V otázce minulosti je vhodné se zeptat, jak se díváte na vypořádání se s minulostí? Tím myslím, že zde byla snaha vyhnat komunisty z důležitých postů, či přímo zakázat komunistickou stranu, ale nevyšlo to. Na druhou stranu je otázka lidí na určitých pozicích, kteří byli důležití pro fungování úřadů. Vy sám zpětně považujete udělat „tlustou čáru“ a jít dál, než se tím hlouběji zabývat.*

OM: Pokud si dobře pamatuji, jak byl interpretován termín „tlustá čára“ v devadesátých letech, tak to bylo něco, s čím jsem nesouhlasil, co se mi nelíbilo, jelikož by to znamenalo: „Co jsme si, to jsme si, jedeme dál na čisto a všichni jsme na tom stejně; žádné zločiny se zde neděly“. Navíc to nešlo ani z těch důvodů, že lidé na tom nebyli stejně nejen co do minulosti, ale ani co se týče aktuálního postavení. Soudím, že to nebyl dobrý nápad. Způsob, jakým se s tím naše společnost vypořádala, není dobrý. Je otázkou, zdali to, co přišlo alespoň ve formě víceméně deklaratorních zákonů o protiprávnosti komunistického režimu či postupné odškodňování třetího odboje, je dostačující, nebo nedostačující. Spíše ne, ale na druhou stranu se alespoň něco stalo. To, co se stalo, tak do jisté míry vyrovnáním bylo. Ovšem vyrovnání není úplné a mohlo to proběhnout i ve větší míře. Navíc myslím, že již v devadesátých letech se říkalo, že k vyrovnání a ke změně stejně nedojde, než se obmění generace a než předlistopadoví komunisté – s prominutím – vymřou. Toto je asi jediná varianta, protože až na určitou minoritu ve společnosti nikdo neměl úplně čisté svědomí a stejně tak většina komunistů byli spíše oportunisté než úplní zločinci. Z tohoto pohledu chápu, že vyrovnávat se s minulostí bylo obtížné. Mně se k tomu jako mladému člověku těžko vyjadřuje, jelikož nemohu říci, jak bych se byl býval k tomu režimu stavěl já, jak by se mě to dotklo, jak bych se cítil. Mně se to nyní mluví, když nemusím zpytovat své činy.

MS: *Mnozí z nás si mysleli, že budou odsouzeni představitelé komunistického režimu.*

OM: Myslím si, že by to bylo na místě. A mělo to být rychle. Ostudou jsou dlouhotrvající a k ničemu nevedoucí procesy.

MS: *Možná narážíte na paní Polednovou?*

OM: Přejmenším tento dlouhotrvající proces ale nakonec k něčemu vedl. Myslel jsem spíše procesy s bývalými představiteli režimu, např. s generálem Lorenzem nebo s Grebeníčkem starším. To také k ničemu nevedlo. Doba, po kterou se takovéto vyrovnávání táhlo, byla opravdu neúnosná. Přitom i symbolický kratší trest by byl účinnější než trest vyšší, ale po uplynutí patnácti let.

MS: *Kauzy mizí lidem z paměti, byť se justice snaží „nalézat“ spravedlnost. Podle mých vzpomínek právě Grebeníček je ten, kdo unikl spravedlnosti. Z toho pohledu můžeme některé kroky vidět jako pokrytecké.*

OM: Ano, na to jsem myslel. Zkrátka, kauzy byly řešeny tak dlouho, až k potrestání na tomto světě nedošlo. Byl sice proces, ale bez výsledků. Vámi zmíněná Polednová je jednou z mála výjimek.

MS: *Je to žena a je spojena s procesem s Miladou Horákovou v padesátých letech minulého století.*

OM: Přestože jde o ženu ve vysokém věku, nejsem zastáncem názoru, že neměla být potrestána. Je dobře, že ruka spravedlnosti dopadla sice pozdě, ale dopadla.

MS: *Dobrá, člověk se setká s názorem, že lidem moc spadla z nebe. Avšak jak to uspořádat, aby tam nebyli představitelé starého režimu? V počátcích by se státní instituce bez nich neobešly.*

OM: Toto nedovedu posoudit. Máte pravdu v tom, že pracovat se musí s materiálem, který existuje. Pokud se muselo řešit něco aktuálně, tak se nedalo čekat na to, až se „naleznou“ noví lidé. Je to otázka účelnosti. Ovšem druhou otázkou je, zdali v tom kterém konkrétním případě účel světil prostředky, a kdy již to bylo za hranicí. To bychom se museli bavit o konkrétních okolnostech. Toto nelze povšechně shrnout.

MS: *Jak vnímáte pozitivní rozpominání na minulost? Není to výraz ztráty paměti vůči hrůzám režimu, který je páchal? Není to také výraz toho, že mnozí z nás nemají zájem žít ve svobodě a potřebují péči a jistoty?*

OM: Spíš to považuji za tzv. vzpomínkový optimismus. Mozek prý má tendenci špatné vzpomínky odfiltrovat. Ale jistě jsou mezi námi i lidé, kteří se se svobodou, jež s sebou nese i odpovědnost za sebe sama, nedokážou srovnat.

... Komunisté na scéně ...

MS: *Říkal jste, že komunisté vymřou. Bohužel to tomu tak není, stále jsou na scéně.*

OM: Myslel jsem to ve vztahu k vyrovnání se s minulostí, tedy k těm konkrétním osobám, k té generaci, s níž se společnost chtěla vyrovnat. To, že jsou stále na scéně komunisté, je trochu jiná otázka, i když s tím souvisí. Takovéto extrémně levicové strany nejsou jen v tzv. postkomunistických zemích. Je to stejné jako pravicový extremismus. Řekl bych, že se s tímto v rámci demokratických pravidel společnost vyrovnává.

MS: *Tuším, že to byl George Santayana, jenž tvrdil, že pokud člověk nebude znát minulost, tak si ji bude nucen v jiné modifikaci zopakovat. Jednoduše, člověk tak bude dělat podobné chyby. Na druhou stranu - zde byl Hegel, jenž tvrdil, že jediné poučení z dějin je, že se lidé nikdy nepoučili. Mnozí z nás si to budou nuceni zopakovat ještě jednou. Totalita na člověka čeká a je na něm, jestli je ochoten se té totalitě podvolit, či jít proti ní.*

OM: Z tohoto pohledu si myslím, že komunistická strana jako nástupce té KSČ sice stále funguje, ale když ignorujeme výkyvy ovlivněné aktuální politickou nelibostí k ostatním stranám, tak její podpora když ne stagnuje, tak spíše klesá, a to i u mladých lidí, což považuji za určitý způsob vyrovnání se s minulostí (*proneseno v roce 2011*).

MS: *Do jisté míry je to „zapomenutí“ spojené s těžkou přenositelností. Sám jste říkal, že člověk, aby dobře vypovídal o událostech, musí hodně prožít.*

... Politika ...

MS: *Pokročme dále. Vy jste také politik a účastníte se formování politiky na malém městě. Jste člen městského zastupitelstva. Jak vnímáte působení v politickém orgánu v rámci Poděbrad? Je pro vás participace na věcech veřejných nutností?*

OM: Nepovažuji se za politika, byť jsem účasten komunální politiky v zastupitelstvu. Spíše to vnímám tak, že bych rád cosi udělal pro své město. Pokud nechci pouze kritizovat, nezbyvá než se do toho zapojit v rámci demokratických struktur, ergo stát se účastníkem komunální politiky. Je to otázka toho, že bych rád udělal něco pro město, a proto se účastním politiky. V rámci své účasti se snažím řešit věci věcně. To je způsob, který preferuji. Až tak mě nezajímají politická pozadí, byť je nelze zcela opomenout.

MS: *Tím myslíte i ideologie?*

OM: Ano, i tak se k tomu můžeme vymežit.

MS: *Nu, jedna nám zde vládla, druhá ideologie může být označena za liberalismus, konzervatismus. K tomu se stavíte opatrně a rezervovaně. Člověk se může setkat s názorem, že by politika měla být postavena na idejích, třebaže ideologie může být definována jakožto rastr, jímž se díváme na skutečnost akcentující jisté ideje, ...*

OM: ... a proto se nepovažuji za politika. Jsem v politice na základním stupni, kde se spíše očekává, že lidé, než aby dávali nějaké ideály a určovali směr, budou pracovat.

MS: *To je milé. V základní linii se musí pracovat, v té vyšší se dávají „ideové“ impulsy?*

OM: Možná po mně chcete více, a to v této oblasti nedokážu, protože se do vyšší politiky nehrnu. Nemám k tomu ani zkušenosti a není to ani mým cílem.

MS: *Jinými slovy, vysoká politika podle vašich slov neřeší věcné problémy?*

OM: To musíme rozdělit. Ta poděbradská místní politika řešila problémy tak, že se mi to nelíbilo, a proto jsem se do demokratických struktur pokoušel zapojit. Kandidoval jsem ve volbách. Snažím se to řešit spolu s ostatními kolegy v rámci možností, které jako zastupitel – radní mám, a to způsobem, který považuji za lepší. To je jedna rovina. Druhá otázka je, zdali se problémy jako takové řeší na vyšších úrovních. Tam si myslím, že se vše řeší zdlouhavě, neefektivně, a podle mého názoru v posledních letech špatně, jelikož jinak by to nevypadalo s hospodářstvím i právem tak, jak to vypadá. Ohledně práva míním stovky až tisíce legislativních výplodů ročně ať již od orgánů kteréhokoliv stupně. Zkrátka, když byste se měl podívat do českého právního řádu v kontextu právního řádu Evropské unie, který je přeneseně jeho součástí, tak byste nad tím mohl strávit několik měsíců, ne-li let, abyste to pouze přečetl.

... Právo ...

MS: *Zmínil jste právo. Je dobré se zeptat, jak zpětně nahlížíte na právo před rokem 1989? Podle vás byl minulý stát právním státem?*

OM: Na to je z mého pohledu jednoduchá odpověď. Vycházím z toho, co jsem se v té souvislosti naučil na právnické fakultě. Odpověď zní, že nikoliv, ať z hlediska dnešního, tak i tehdejšího práva. Např. v trestním zákoně byly mnohé paragrafy stavěny tak, aby byly právě holí pro toho, kdo chce bít, holí režimu, nikoliv pro ochranu společnosti. Právo bylo konstruováno tak, aby zajistilo moc komunistické straně, tedy jisté skupině ve společnosti. V tomto směru to nebyl právní stát. Ostatně

protiprávní, nedemokratický režim nemůžeme označit jako stav právního státu. Tento fenomén spočíval převážně v oblasti veřejného práva.

MS: *Právo bylo oprávněně jedno z velkých témat, s nímž bylo potřeba patřičně naložit. To proto, aby se Česká republika opětovně vrátila mezi demokratické státy. Myslíte si, že právo bylo pouhou součástí? Ekonomové hovoří o fungujících institucích, a právě, když o nich hovoří, tak mají na mysli fungující právní systém. Co podle vás bylo nutné k tomu, aby se naše republika v této oblasti začala přibližovat k Západu?*

OM: Soudím, že na to neexistuje jednoduchá odpověď. Otázka je pro mě tím složitější, že jsem se jako student už komunistickým právem nezabýval. Byl jsem vychováván či učen nově nastavovaným právním institucím. Pokud se tážete obecně, domnívám se, že právní systém měl být prioritně změněn. To proto, že fungující právní systém je základní podmínkou pro to, aby mohly fungovat další instituce. To, jakým způsobem měl být nastaven a jestli způsob, který byl zvolen, byl vhodný, je sporné. Myslím, že z hlediska efektivity je dobré mít nastavená pravidla – což po převratu hned nebylo. Zde samozřejmě narážíme na nedostatek lidí pracujících v institucích, které by mohly nová pravidla demokraticky vykládat a demokraticky prosazovat. To znamená, že by zde měla být fungující státní správa i justice. A opět jsme u personální otázky, kde tyto lidi brát. Nyní si dovoluji spekulaci, kterou nemám ověřenu. Právě proto, že zde nebyla složka, která by demokratické právo byla schopna vehementně prosazovat, tak to zákonodárce, které do poslaneckých lavic vynesla revoluce, postupně vedlo k popisnému zákonodárství, kasuistice reagující na jednotlivé aféry tak, aby pro příště „neunikla ani myška“, když zde nebyl schopný aparát způsobit aplikovat obecněji konstruované normy. Ve svém důsledku to vedlo k tomu, co nyní máme. Jedná se o tisíce norem, které systém zahlcují.

... Přirozené versus pozitivní v právu ...

MS: *V tomto ohledu tvrdíte, že nám vládne pozitivní právo?*

OM: To rozhodně. Česká republika je, alespoň co se týká tzv. jednoduchého práva, postavena na právním pozitivismu. Přirozené právo je zde zajišťováno pouze Ústavním soudem ČR, jenž tomu zpětně v rámci ústavních nálezů dává jistou dimenzi přirozeného práva.

MS: *Nu, to jsme se ovšem vrátili tam, odkud jsme vyšli, a to k minulému režimu, nebo si myslíte, že se jedná o standardní skutečnost?*

OM: To není přesné tvrzení. I pozitivní právo může být právem demokratickým, pokud v sobě zahrnuje prvky práva přirozeného, resp. pokud je postaveno na základních lidských právech a svobodách jako základních regulativech pro jeho tvorbu a potažmo i výklad.

MS: *Máte zde formu, ta je demokratická, ale co obsah?*

OM: Ten je dán pozitivním právem. Je otázka, a to právně filozofická, kde je správná míra užívání pozitivního práva a přirozeného práva.

... Spravedlnost ...

MS: *S tím lze souhlasit. Když jsem hovořil s Janem Sokolem, tak poukázal na fakt, že se z práva vytratila spravedlnost. Když se podíváme do zjitřených časů, do naší sametové revoluce, ta byla vedena Havlovým heslem: „Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí“. Tato slova bychom mohli považovat za ozvěnu mravního citu a přirozené právo je jeho odvozeninou.*

OM: Rozumím vám, ale na druhé straně bych nebyl tak kategorický. To, že nám mnohdy chybí

spravedlnost, je pravda, ale že by se z práva úplně vytratila, není pravda, to si dovolím tvrdit, neboť s ním mám každodenní zkušenost. Jak říká jeden kolega, někdy dosáhneme spravedlnosti, někdy jenom rozsudku. Když aplikuji pozitivní právo, tak se snažím jej aplikovat ve prospěch svých klientů tak, aby se též dosáhlo spravedlnosti.

MS: *Vy jste člověk z advokacie, kdežto soudci také usilují o spravedlnost?*

OM: Ano, ale to se nedá od sebe oddělit. Nemohu říci a ani nechci říci, že by zde byla jistá kasta soudců, kteří nemají cit pro přirozené právo a kteří při aplikaci pozitivního práva vlastně opomíjejí spravedlnost. Tak tomu není. Je mnoho soudců, s nimiž se setkávám, kteří vykládají pozitivní právo v duchu práva přirozeného a jejichž rozhodování je nejen po právu, ale též spravedlivé. Nemám z českého soudnictví pocit, že by jejich rozhodování bylo a priori prosto spravedlnosti.

MS: *Je možné říci, že se spravedlnost hledá obtížně?*

OM: Soudíte, že je to specifikum porevolučního období v České republice?

MS: *Zde jde o to, že věci šly velmi rychle. Mnozí z nás byli sami překvapeni. Problém byl v pomalé justici. Ne nadarmo se říká, že když se zde člověk nedomůže práva, tak jde k mezinárodním soudům.*

OM: Domnívám se, že to není otázka právního systému.

MS: *Rozumím vám, ale ochota změnit zákony, upravit je, ba vytvořit nové byla velká. Rok 1990 byl rokem, kdy se měnila Ústava a kdy se připravovaly nové zákony, aby mohla od roku 1991 začít liberalizace cen, privatizace. To přece nebyly banální věci. V současnosti, než se něco připraví, tak to trvá dlouho. Nesmíme zapomenout i na kulturu schvalování norem. To jsou ty přílepky.*

OM: Jedna věc je chtít změnit zákony, druhá věc je, jak se to provede a povede.

MS: *Revoluce vynesla do vrcholných pozic lidi, kteří měli cit pro to, co je přirozené v tom nejširším slova smyslu?*

OM: Patrně ano, i když se to jistě nedá říci o všech. Pokud říkáte, že to z počátku šlo rychle – zákony, které se přijímaly, nebyly dokonalé. Pokud přesto zprvu dostačovaly, a poté už ne, tak si myslím, že rozdíl spočívá v tom, že zatímco krátce po revoluci se lidé chovali slušněji, ať již z důvodu, že měli „máslo na hlavě“, nebo že byli v euforii z toho, že se zde konečně něco mění k lepšímu, a byli ochotni se sami určitým způsobem omezovat ve prospěch změn, tak to po určité době polevilo. Stále více lidí začalo využívat, či zneužívat systém, včetně právního systému. A proto se to zpomalilo, proto se začaly problémy objevovat a vršit. Pokud to řeknu banálně, první období po revoluci lidé spojení s komunistickým režimem zalezli a netroufli by si ani vylézt a kandidovat do samosprávy, nyní je to cosi jiného. Že to šlo z počátku dobře, samo o sobě neznamená, že systém byl lepší, dokonalejší.

MS: *Idealista by mohl tvrdit, že se možná v lidech probudilo lepší „já“ a svou mravní otupělost na čas „překryli“.*

OM: Anebo mnozí jen nevěděli, kam se to bude vyvíjet, do jaké míry bude tvrdé vyrovnávání s minulostí. Nevěděli, jestli se náhodou nemohou dostat do problémů, a proto zalezli. V okamžiku, kdy pravda a láska je opravdu pravdou a láskou ...

MS: ... na papíře i ...

OM: ... i ve skutečnosti, začali konat po svém, sobecky, vypočítavě. To proto, že když člověk aplikuje lásku, tak lze očekávat, že bude tolerantní, hodný. Když pod tímto heslem vítězové revoluce

pokračovali ve změnách, tak si ti méně mravní počali dovolovat více.

... Entity spravedlnosti ...

MS: *Zmínil jste, že se setkáváte s lidmi z justice. Soudíte, že soudy pracují tak, aby skutečně našly spravedlnost, aby viník byl potrestán, aby firma, která má ekonomické problémy, byla brzy poslána do konkurzu, aby se uplatnil insolvenční zákon? To proto, aby nevznikaly prostoje a lidé, kteří udělali botu, nepřinášeli utrpení těm druhým?*

OM: Když takto kladete otázku, tak ji kladete povšechně v tom směru, jako kdyby se dalo generalizovat, posuzovat konání všech soudů jako jednoditého celku. To jednoduše nejde. I soudci jsou „jen lidé“ stejně jako v každé jiné profesi. Někdo se věcmi zabývá poctivěji a má větší cit pro spravedlnost. Ale jsou tam i lidé, kteří to berou jako prostou úředničinu, sekají to jako v továrně na pásu.

MS: *Zmínili jsme odsouzení Polednové, neodsouzení Grebeníčka. Vojtěch Cepl mladší pojmenoval justiční mafii. Předchozí otázku jsem také mínil tak, zdali se máte možnost setkávat s lidmi, kteří jsou tak stateční, ochotní jít na povrch, i když hodně riskují?*

OM: Ze strany soudců?

MS: *Ano, nebo i advokátů.*

OM: Přijde na to, co myslíte tím, že „hodně riskují“. Tito lidé jsou nepochybně ochotni se věcem věnovat, dát do toho své úsilí. Je otázka, zdali jsou soudci odvážní, či neodvážní. Jednoduše jsou to individuality. Ano, mohu potvrdit, že se setkávám se soudci, které je nutné ocenit. A výtky ve vztahu k soudům, které slýcháme v médiích, jsou mnohdy neoprávněné. Např. i proto, že nemůžeme zejména v trestním řízení oddělit justici od policie a státního zastupitelství. Soudce prostě pracuje s tím, co mu připraví a „předžvýká“ jiný státní orgán. Soudce v rámci základních pravidel trestního řádu tak, aby byla zajištěna základní zásada, kterou je presumpce nevinny, s tímto materiálem pracuje. To, že nebyli odsouzeni a potrestáni viníci z minulosti, nelze mnohdy přičíst na vrub soudům, ale jiným orgánům v trestním řízení.

MS: *Není to také díky tomu, že mnohdy společnost „uvažuje“, že je zde presumpce viny?*

OM: Myslíte ve vztahu ke komunistickým, ...

MS: *... ale i jiným deliktům, které se po roce 1989 objevily. Klasickým příkladem jsou zpronevěry.*

OM: Nevím, jak uvažuje společnost. Já bych to odlišil. Co se týká zločinů komunismu, je pochopitelné, že společnost zde má jakousi generální presumpci viny vztaženou na členy strany a „aparátčíky“. To proto, že společnost žila v komunistickém režimu po desítky let a ti lidé byli přímými účastníky, subjekty nebo oběťmi jednotlivých nepravostí, či dokonce zločinů, kterých se na nich dopouštěl režim a jeho jednotliví činitelé. Je pochopitelné, že po roce 1989 žádali potrestání a byla zde atmosféra presumpce viny, jelikož to bylo postaveno na osobní zkušenosti. To přece nemůžeme směřovat s tím, jak se postavít k jednotlivým kauzám nyní.

MS: *Možná trochu odbočím, neboť uvedu biblický příklad. Je to příběh, kdy Ježíš je u Piláta. Lid volá: „Ukřižuj jej, ukřižuj jej ...“, Kristus je ovšem nevinný. Možná generalizují, ale je povědomí o tom, že jistí lidé by měli být potrestáni, ale oni z logiky fungování soudu jsou z počátku nevinní, neboť se tam uplatňuje presumpce nevinny?*

OM: Ano, z pohledu trestního práva jsou z počátku všichni nevinni.

MS: Ve vnímání veřejnosti - laiků a v pohledu, který nám říká trestní právo, je rozpor. To je jeden z důvodů, proč jsou lidé rozhořčeni?

OM: Ano.

MS: Zločinec je brán jako nevinný?

OM: Je to tím, že se zde - většinou na základě obrazu vytvořeného médií - presumuje výsledek, ať již oprávněně, nebo neoprávněně, či do jisté míry, a poté je kritizován justiční systém za nedůslednost, pokud dojde k jinému výsledku. Jiná věc je, pokud je systém kritizován nikoliv za nedůslednost ve shora popsaném smyslu, ale za to, že nebyl schopen se s případem nějak vypořádat v relativně krátké době.

... Nároky ...

MS: Dobrá, zaměřme se na vzdělání. Když člověk působí v této oblasti, musí být vzdělaný, musí studovat několik let, a za tu dobu se zákony promění. Co by vlastně měl znát člověk, aby se vyznal v jejich systému a aby pro něj nebyly pouhými papíry, které mu nic neříkají?

OM: Na to nemám jednoduchou odpověď. Tával jste se, jak to změnit, když je to celé tak složité a právní předpisy se neustále mění, ...

MS: ... což vede k tomu, že se sám právník díky proměnám může v nových oblastech ztrácet.

OM: Odpověď vidím v tom, že určité základní principy jsou přece neměnné.

MS: To je morálka.

OM: Ano, základní principy jsou zakotveny nejen v přirozeném právu, ale i v pozitivním právu. Jde o to, aby tyto základní principy, které znalo už právo římské a které fungují do dnešních dnů, byly zakotveny rozumným způsobem a aby se právní systém nezahlucoval kazuistikou, pokud hovořím o kontinentálním právním systému. Jestliže přijmeme tento pohled, poté se nemůžeme vymlouvat, že je to otázka velmi složitá, komplikovaná.

MS: Dobrá, jak se díváte na fakt, že při uzavírání smluv nestačí podání ruky?

OM: Pro mě je to reziduum komunistického režimu v Československu, protože lidé k tomu nebyli vychováni. Navrch měli „vykukové“. Pro mě by bylo naprosto nepřijatelné, kdybych uzavřel ústní smlouvu, abych ji nedodržel. Přesto na druhé straně jako advokát a právník říkám každému, kdo ke mně přijde, mějte to napsáno na papíře, mějte to uvedeno písemně, jelikož nevím, s kým se můj klient setká. Z toho pohledu i svým smluvním partnerům nabízím písemnou formu smluv, ne proto, že bych si nebyl jist sám sebou, ale abych byl pro ně dostatečně důvěryhodný. Toto je věc, která se bude odbourávat dlouhodobě. Až vznikne mezi obchodními partnery důvěra, tak se princip „rukoudání“ vrátí. Ne že by nyní nikdo nevěřil nikomu, ale nemůžete se spolehnout, že to funguje. Jsou komunity a struktury, kde to funguje. Pochopitelně mám partnery, včetně kolegů z oboru, u nichž, když se na něčem ústně dohodneme, byť je to věc, která by mohla být z pohledu třetí osoby považována za rizikovou, nevzniknou problémy s plněním. To proto, že mezi námi slovo platí.

... Tvorba práva ...

MS: Jde přece o čest člověka. Rád bych se ještě zeptal na skutečnost, která se silně týká zákonodárství. Je to práce lidí v poslanecké sněmovně. Čím vy si vysvětlujete to, že v českém právním řádu probíhají neustále novelizace norem a je velká snaha vše „legislovat“. Vnímáte to také

jako důsledek minulosti, či se tam prosazují zájmy jednotlivců?

OM: Myslím si, že platí obojí, resp. je to souběh více důvodů. Předně se podívejte, kdo v Poslanecké sněmovně sedí, jakým způsobem jsou ti lidé nominováni na přední místa kandidátky, z nichž je možné se dostat do Parlamentu. Řekl bych, že je to zejména otázka personální. Jen si odpovězte na otázku, zda jsou naši poslanci kvalitními zákonodárci? Za druhé, co se týká legislativní smršti. Myslím si, že je to navíc tak trochu začarovaný kruh, který je roztáčen tím, že je právní systém kritizován pro své nedostatky a pro svou neúčinnost. A politici ve snaze této kritice čelit zvyšují svou legislativní produkci. Kvantita na úkor kvality. Normy obsahují čím dál více kazuistiky. A čím je právo kazuističtější, tím spíše se dají hledat klíčky. Čím více norem, tím nepřehlednější právní řád a tím více se toho snaží lidé zneužít. Čímž se dostáváme na začátek: kritika a tendence k zalepování děr další legislativou. Třetí okruh – důvodem je i to, co jste zmínil, tedy lobbying různých skupin, které mají zájem na tom, aby buď něco upraveno bylo, nebo upraveno nebylo, či aby to dokonce bylo upraveno nějak konkrétně nedokonale, chybně.

MS: *To je stav, ale co dál? Samopohyb je nebezpečný.*

OM: To se mě ptáte na něco, na co nedokážu odpovědět. Jsem v tomto ohledu velmi skeptický.

MS: *Člověk spustil kouli a je z toho sněhová koule. Jak z toho dále? Máme zde přece Evropskou unii, jiné nadnárodní celky.*

OM: Já nekládám do Evropské unie v tomto směru ani špetku naděje. Z mého pohledu, co se týče normotvorby a vůbec byrokracie a různých zásahů do svrchovanosti jednotlivých členských států, je EU jednoznačně více zlem než dobrem. Jestliže nám má Brusel – a nyní to jen lehce přeženu – určovat, jak velká mají být na pultech jablka a jak zahnuté mají být banány, tak k čemu to je?! Legislativa Evropské unie, nařízení a směrnice, které se snaží regulovat vše, pouze přispívají k „zahlcenosti“ právního řádu, k tomu, že normální ...

MS: ... obyčejný člověk, ...

OM: ... budiž, byť ten termín nemám rád, se v tom nemůže zorientovat. V tom se možná orientují odborníci, ale jen v určitých výsečích. Podle mého názoru přehled o všem, co je kde regulováno, má již málokdo, pokud vůbec někdo.

MS: *Zajímavý je váš postoj, že Evropská unie je v kontextu práva spíše zlem než dobrem. To se lišíte od lidí v hlavním proudu. Setkal jsem se s právníky, akademiky, kteří se domnívali, že vstupem do Evropské unie se náš právní řád zpřehlední.*

OM: Dokonce? Možná špatně čtu, možná se v tom špatně orientuji. Každopádně já ten pocit, že se vstupem do Evropské unie a převzetím její legislativy náš právní řád zpřehlednil, nenabyl.

MS: *Bylo to přání. Naše republika do tohoto uskupení vstupovala v roce 2004. Nebylo by lepší, aby lidé v sobě pěstovali zdravé principy lidského obcování, než aby se utvářely normy, jimž rozumí pár lidí, ale celku nikdo?*

OM: Podle mého názoru regulovat vše je nesmyslné, ale poté vystupuje na povrch důležitost lidského faktoru. To znamená, že je nutné mít dostatek kvalitních lidí tam, kde se právo vykládá, aplikuje, jelikož budeme-li mít kvalitní lidi na těchto postech, poté nám postačí právní řád relativně jednoduchý, postavený na základních pravidlech, na nichž se demokratická společnost založila. Systém tak bude přehledný a srozumitelný.

MS: *Nedílnou součástí by měli být vzdělaní lidé, že? Nemyslím pouze na lidi z justice, ale obecně*

z veřejného prostoru. V tomto ohledu bychom neměli opomenout kvalitní výchovu, právo jako součást občanské výchovy.

... Omyly a budoucnost ...

MS: Poslední otázku bych zaměřil na budoucnost. Jak vidíte naše postavení v Evropě i ve světě?

OM: Toto si nedovolím komentovat. Nejsem politolog, nejsem znalec poměrů světového postavení České republiky ve světě.

MS: Rok 2009 byl zahájen tím, že Česká republika předsedala Evropské unii, což nedopadlo pro naši zemi příznivě. Heslo onoho projektu bylo „sladíme“ Evropu či Evropě to „osladíme“ a součástí upoutávky byla i kostka cukru, která se v nápoji povětšinou rozpouští.

OM: Vidíte, takto jsem onen spot nevnímal. Samotná znělka mi připadala vtipná, neboť dobře vystihovala myšlenku, že Češi přinášejí svými přístupy, prací nové hodnoty. Onu budoucnost opravdu nedokážu komentovat. Pouze sám pro sebe si kladu otázku, k čemu Evropská unie směřuje a zda je možné systém tak, jak byl nastaven – to znamená stále více se unifikující Evropa – udržet při různorodosti zájmů, hodnot, při různém stavu členských států ekonomickém, politickém.

MS: Ano, například Řecko na jedné straně a Švédsko na straně druhé.

OM: Zkrátka, jak je možné v systému, který není podle mého názoru schopen vnímat rozdíly jednotlivých regionů při regulaci, jak je možné to dát dohromady? Soudím, že to možné není, a v tomto ohledu sdílím euroskepticismus.

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

OM: Studiem

MS: *Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti obnovy kapitalismu?*

OM: NE, s ohledem na věk.

MS: *Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nezpůsobilo náhodou ono rozdělení příležitost k eliminaci slovenského nacionalismu, což vedlo k lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také k opětovnému nalezení v Evropské unii?*

OM: Rozdělení jsem vnímal jako rozumné řešení nastalé situace. Na druhou otázku neumím odpovědět.